

КРИМІНАЛІСТИКА (від лат. *criminalis* — злочинний) — юридична наука про спеціальні прийоми, методи і засоби, які застосовують у кримінальному судочинстві з метою запобігання злочинам, їх розкриття і розслідування, а також під час розгляду кримінальних справ. У минулому цим терміном користувалися для позначення всієї сукупності кримінал.-правових наук; у більш вузькому значенні почали вивчати як окрему науку, що виникла в остан. чв. 19 ст., і предметом якої стали техніка, тактика і методика розслідування злочинів.

Термін «К.» запровадив у наук. обіг австр. криміналіст **Г. Гросс**. Він вважав її допоміж. наукою і визначив як вчення про реальності **кримінального права**. К. стала своєрід. енциклопедією знань природн. і тех. наук, які використовують для розслідування злочинів. У її історії виокремлюють 3 осн. етапи: емпірич. розвитку знань (від часу виникнення до серед. 1930-х рр.) — у цей період закладено підґрунтя для визначення предмета К.; формування поняття предмета К., створення окремих криміналіст. теорій (1930–40-і рр.) — окреслене поняття К. тривалий час слугувало теор. основою існування і подальшого розвитку цієї науки; формування заг. теорії К. (від серед. 1960-х рр.) — пов'язаний із розбіжністю поглядів на предмет К. Питання щодо джерел К. донині залишається дискусійним.

На думку деяких учених, осн. масив знань, які становлять науку К., взято безпосередньо з досвіду слідчої, судової та експерт. діяльності. Ін. науковці (зокрема **В. Гончаренко**, **В. Лисиченко**, **М. Сегай**) вважають, що криміналіст. знання започатк. із використання у ході розслідувань положень природн. і тех. наук. Практика, безумовно, спричинила потребу в розвитку та використанні криміналіст. засобів і методів, проте сама винайти їх без спец. наук не змогла б.

Так склався напрям твор. застосування спец. наук у розслідуванні злочинів, у пристосованому вигляді вони стали складовими елементами К. Взаємодія К. зі спец. науками дає їй змогу модифікувати методи останніх для розкриття та розслідування злочинів. Разом з тим у використанні спец. наук з метою формування криміналіст. методів обмежень не існує, що свідчить про динам. характер К. Згідно із заг.-визнаною класифікацією, К. належить до спец. юрид. наук, яким не відповідає певна визначена галузь права.

Водночас вона тісно пов'язана з кримінал.-правовою і кримінал.-процесуал. науками, що вивчають злочинність, способи боротьби з нею, стадії та методи роз-

слідування. Юрид. характер К. та її спец. прикладне значення визнані більшістю вчених-криміналістів і процесуалістів. На відміну від фундам. наук, завданням яких є теор. дослідж. у певній галузі, К. як прикладна спец. наука вивчає шляхи та способи застосування набутих цих наук у практич. діяльності.

Вона має свою систему і структуру та складається з 4-х пов'язаних між собою частин: теор. основи — предмет науки, об'єкти, завдання, методи дослідж.; криміналіст. техніка — система теор. положень та розроблюваних на її основі засобів, прийомів і методів, призначених для вилучення, фіксації, дослідж. і використання інформації про розслідувану подію; криміналіст. тактика — система наук. положень і розроблюваних на її основі рекомендацій щодо організації та планування поперед. і судового слідства, знання про тактичні заходи та прийоми, які застосовують для всебіч., повного та об'єктив. дослідж. обставин кримінал. справи, а також підготовки і проведення її розслідування; криміналіст. методика — поєднує криміналіст. рекомендації, що ґрунтуються на її заг. положеннях про розслідування окремих видів (груп) злочинів. Вироблені К. знання мають різні сфери застосування, але їхнє гол. призначення — наук. забезпечення боротьби зі злочинністю, яку ведуть правоохоронні органи.

Ці знання необхідні також для подальшого розвитку самої науки, поглиблення пізнання її предмета, вдосконалення структури та змісту. Криміналіст. знання використовують також для підготовки фахівців для правоохорон. органів у системі заг. і спец. юрид. освіти.

Рекомендована література

1. Домбровский Р. Г. Предмет криминалистики. Рига, 1973;
2. Гончаренко В. И. Использование данных естественных и технических наук в уголовном судопроизводстве. К., 1980;
3. Клименко Н. И., Кириченко А. А. Криминалистика как наука и учебная дисциплина. Дн., 1996;
4. Клименко Н. И. Криминалистика как наука. К., 1997;
5. Салтевский М. В. Криминалистика. Х., 1997;
6. Шепітько В. Ю., Коновалова В. О., Журавель В. А. Криміналістика: Підруч. 4-е вид. Х., 2008.

Н. І. Клименко

Бібліографічний опис:

Криміналістика / Н. І. Клименко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-1041>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).